

Koha kultuuriline maine Narva näitel

Sergey Troitskiy

Eesti Kirjandusmuuseumi erakorraline teadur
sergei.troitskii@folklore.ee

Rahvusvaheline konverents “Koha kultuuriline maine ja mentaalne kaart: Narva” jätkas Eesti Kirjandusmuuseumi teadusuuringute sarja, mille eesmärk on koha filosoofiline mõtestamine, mentaalsete kaartide abil koha kultuurilise maine jälgimine. Linnakeskkondade juures on mentaalsete kaartide abil kirjeldamine suure heuristilise potentsiaaliga. 19.–21. oktoobrini 2023. aastal testiti Tartu Ülikooli Narva kolledžis aset leidnud üritusel kultuurilise ja intellektuaalse topose moodustumist Narva näitel.

Oma uurimistulemusi tutvustasid mitme riigi teadlased. Traditsiooniliste teaduslike ettekannete ja arutelude kõrval toimus praktiline kaardistamine. Inimese-subjekti soovide, püüdluste ja eelistuste, st individuaalsete näitajate ühendamisel saadakse üldistatud pilt nende kultuurilisest ja füüsilisest ruumist, tuleb esile Narva kui ruumi konstruktsioon ja sealsed olulised ruumpunktid. Ruumi tõlgendamise fenomenoloogiline mõõde osutab hoiakutele ja vajab edasisi uuringuid. Vaimsed kaardid ei kajasta kõiki toposeid, vaid fikseerivad subjekti jaoks olulised ruumi punktid. Need moodustavad kultuurilise maine mõjul n-ö koha üldistatud tõlgenduste kompleksi, mida saab teadusliku analüüsiga jaotada kohale omistatud väärtusteks. Märkigem, et kohaga seotud sündmuste üks tõlgendusvõimalus on folkloristlik. Kultuurilist mainet saab vaadelda aga ka suulise ajaloo kompleksi kaudu. Subjekt aktsepteerib kultuurilist mainet tingimusteta. Selline vernakulaarne hoiak ei allu peegeldusele, kuid ta mõjutab oluliselt igapäevaseid ideid ja tavasid, on osa subjekti ruuminägemusest ja moodustab individuaalse mentaalse kaardi. See on teemade ring, mille vaatlemist jätkatakse ka edaspidi.

Laiemate või kitsamate piirkondade vaatlemine erinevate erialade koostöös või eraldiseisvate projektide raames on Eestis pika traditsiooniga teadustegevus. Sellega on seotud välitööde kavad, muinsuskaitse poolt rahastatud kaardistamisprojektid, ajaloolise traditsiooni uuringud, kohapärimuse tööruhmade välitööd ja kokkuvõtted, Eesti Keele Instituudi kohanimedede projekt, kuid ka Tallinna Ülikooli Maastiku ja kultuuri keskuse urbaansuse uuringud. Viimased tuginevad Euroopa maastiku konventsioonile, mis määratleb maastiku kui maa-ala nagu seda tajuvad inimesed, ning mis on kujunenud looduslike ja inimtegurite koosmõjus (Palang, Kõivupuu). See on lühike loetelu erinevatest

uuringutest, millega mentaalsel kaardistamisel on ühisjooni ja -valdkondasid, kuid mis täielikult ei kattu.

Narva konverentsi ettekannete põhjal koostatud erinumbri avaartikli “Narva noorte väärtused ja identiteet” on kirjutanud sotsioloogide uurimisrühma poolt Andu Rämmer, Maria Žuravljova, Anne Kivimäe, Maria Anderson. Artikkel kirjeldab noorte seas läbi viidud ulatusliku uuringu tulemusi. Enamik käesoleva numbriga artikleid viib meid ajas tagasi: näiteks vaadeldakse venekeelse ajakirjanduse põhjal 1990. aastate poliitilis-majanduslikke ideid ja nende kajastusi meedias. Narva elektriijaama ehituse paatos 1960. aastatel viib reisijuhtide uurimiseni ja sealt edasi 1920. aastate Narva.

Intervjuu Alar Madissoniga jätkab Narva ja Virumaa temaatikat, heites pilgu piirkonnale 1990. aastate eesti-saksa fotosessioonide, ühisprojektide ja näituste vahendusel.

Narva uurimistulemusi saab lugeda ka järgmistest Mäetaguste numbritest.